

ACC. N:R M. 10495:1-19.

Landskap: Småland Upptecknat av: Iren Rydstrand
Härad: Västra Adress: Brodalen
Socken: Ramkvilla Berättat av: Karl Linnson
Uppteckningsår: 1946 Född år 1870 i Ramkvilla

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden.

LuF 59.

Kalasen.

Lu F 59.

Kalasen följer gamla traditionen i så måtto att man som för bjuter den som man vet bjuter igen. Man bjuter inte gärna en person, som aldrig gör något kalas.

Detta att göra Lötshedagskalas med 50-60-75 ai m. l. började omkring 1930. Då gaf någon, som man snart uppmärksamt lärde känna omkring och på inbjudning och de som då lägger 5 eller 10 kr, blir bjudna på kalaset, inga andra.

Man har inte så mycket mat på kalasen nu som för, men det blir omg. på att man kan det bättre i vardaglig.

Nya åktn och vagnar.

Mer moderna vagnar än aristo. Gull
Gögarde till allmänheten på 1920-talet. Först
hade man de gamla snickarhjälpas hästar.
Nu köpte man med ordentliga vagnar
för par och rubel. Då kunde man ha
ordentliga last. Att man behövde skaffa
bättre vagnar, berättas på att man fick
skära skörden än förr. Sedan man köpt
med att odla mera klöver samt få
bättre sädeslag, kunde man hålla flera
djur och så blev det bättre och bättre
för allt. Då behövdes det ordentliga
vagnar så att man fick in det mesta,
då det var särt.

Vägarnas förändringar.

Vägarna började göras raka och breda på 1920-30-talet. Det var under en arbetslöshetsperiod och då skändes de arbetna till Smålands för att byggas vägar.

De gamla vägarna var kackiga och snåla. När bilarna började på 1920-talet, var det besvärligt. Man kunde då ej köra förbi en bil utan fick gå långt väntabara eller höra ut på en åter. Hästarna blev också mycket rädda för de första bilarna. Det dröjde många år, innan de kunde sig vid dem.

Ladugårdarna.

Ladugårdarna var man börjat bygga upp sedan omkring 1920-talet. Då började man lägga cementgolv samt kallar väggar och tak. Det var mjölkorganiseringshus som påbörjades då. Man började också då göra luntan större så att djuren fick ljus. Man började man bygga gödselställen av sten eller cement. Tidigare kallades gödseln blatt ut i det lita på marken.

På 1930-talet börjades på större ställen med mjölkmarkiser.

Heminsedumngen.

Man har smygare inne i husen nu
än för 60- eller 30- tal år sedan. På
1880-90- talet var det mycket och smut-
sigt inne, särskilt i köken. Det stod
slaskhinkar och låg avskrädes högar där,
var man än förtvåad. Numera har man
målats i ljus färg i allmänhet såväl vällar
rent och smygat där i köket. I allmän-
het har man dock god ordning, då man
äter. Det var man rädd för loss i köket.
Det sägs också för herrskapsaktigt ut och
en enda mils inte ännu hög ländig. De
behövs som i rikerna att kallas hög-
ländig om man gör smut och i ordning.

Bäters matställning.

Från och med 925 och Senare har man i allmänhet börjat hålla bättre och finare mat i gårdarna. Man har bytt ut det gamla brödet mot det fina (av mts), man råklavar potatisen och man har i allmänhet oft, smör och kall skurst på brödet. Det var ovanligt under 80- och 90-talet.

De slaktade man julgrisen och den fick sedan räcka hela året. Man fick äta häcket slakt under den tiden av året. Man användes många olika dricka eller mjölk till maten. För fick man dricka vatten samt äta sill och potatis.

Män och kvinnors arbete.

Ända från fram på 1930-talet har det varit så på gårdarna att männen skulle sköta hästarna och kvinnorna korarna. En karl skulle inte mjölka, det var skamligt och lärsvärdigt. Inte heller skulle han tvätta, baka eller hjälpa sin moders hushåll eller disk om han då kunde eller hade god tid.

Så man mejade såd, skulle man sköta korna och kvinnorna ta upp sådan och binda även om det senare var mycket tungt. Kvinnorna skulle däremot inte jolla, baka ellerugga ved. Den kvinnan som gjorde det, hells för att vara lat och eller bakt.

Den första handelsboden.

När den första handelsboden kom här
är inte känt, men i den handel som
sammes här på 1780-talet sammes el. a.
när och alltså köpa, så mycket man
ville ha. På kvällen sammes alltid
barns bönder hos handlaren för att dricka.
Så de blev mycket glad, gjorde
ut sina varor, och så köpte gubbarna
allt som de fick se.

Sammes var det mycket att gubbarna
gick att handla. Det skulle kännas
göra. Det ansågs skönt att en man
gick med en korg för att handla. Han
skulle ha annat att göra.

Emigrationsen.

I slutet av 1800-talet och in på 900-talet rekte många både män och kvinnor till Amerika. Det var mest sådana ungdomar och de äldre, som inte kunde vara hemma, de någon av sjukdomen öfverlagit gärd. De de ej kunde vinna något löpligt arbete i Sverige, emigrerade de. De ansåg det vara skamligt att stå vid slaf. arbete som de icke här hemma men i Amerika fick de lära sig att arbeta med aut.

Än så många män rekte till Amerika, därför att de såg något värt barn med en flicka. Detta ansågs vara så skamligt att de inte vågade visa sig hemma efter detta. En flicka var

ACC. N:R M. 10495:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Såsom redan skänkt, naturligtvis, men
det var ovanligt att dessa En^e till
amerika. De hade ju sitt hem och det
var därför svårt att komma ut.

De som fick det bra i Amerika kunde
sedan i rätt stor omfattning skicka hem
pengar till sina föräldrar och andra van-
der i Sverige. Det syntes att det
blev ett stort välstånd i USA, så
att man hade någon släkting i Amerika.

Söndagsfirandet.

På 1880-90-talet och tidigare höll man i bondgårdarna mycket stängt på att söndagen skulle vara vilodag. Då lag man mjöl och nilade, läste ur bibeln eller antade böcker och bekänta djuren. Så lag man det på hätonnigt som möjligt. Man gjorde iordning på lördag, så att de klarade sig över söndag. Så många som möjligt kunde komma ut, skulle gå till mässan i kyrkan.

sedan 920-30 så det andra seder och bruk även på söndagen. Man går aldrig till kyrkan och man arbetar hemma nästan som vanligt även den dagen. Man äter bort om man har tid eller man tar enst bekänta och gör fester och

2.

ACC. N:R M. 10495:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kalas den dagen. Sommarsiden är det
mycket med Lister och möten som man
måste beivra. En är så ofta råk och
så är så ofta ved som händer och sker.
Kanner läser man aldrig i tidskrifter eller
andaktsböcker. För läste husfaderen
en sida ur Ross andaktsbok någon och
kvällen, men det är slut med det.
De gamla böckerna har kastats ut
eller bränts.

Skolorna.

Folkskolan har hållit på i sedan 1850-talet. Men ännu finnes det en del gårdar som aldrig har gått i ordnad skola.

Idag äro beöfnda högskolor, såsom folkhögskolor o. dyg. öppnade redan i slutet af 1800-talet. Det är en öfvermånga som besöker sin Folkhögskola ännu, men nitars allmänhet är det ej.

Byggnader:

Mindre borden och lagars hade byggstugor här em i tiden. På 1890-talet byggdes den ene efter den andra att bygga stora hus. Man byggde då en källarvåning av sten, samt sedan en våning och en vindsvåning vanligen med flera rum. På en del stora gårdar fanns gamla tvåvåningshus som omvandlades vid början av 1900-talet till endast en våning. Detta berodde på, att den under våningen var så låg, att man knappt kunde gå rak inre.

Byggnaderna var i allmänhet rödfärgade även i äldre tiden. En del gjordes dock inte detta utan lät den bli grå.

Nöjen och förtörelser.

På 18de- och 19de-året var de lösnamsta
nöjena för ungdomen danser samt seppor
och slagspel (för manliga). De kvinnliga
var inte så mycket utgående på nöjen som
nu. De höll mer till hemmen och
hade sina kafferep. Flestival var
mycket utvecklat. Något föreningsliv
dans inte men man var ändå mer
sittsammanhållna då än nu. Man dansades
allt om kvällarna i hemmen, var sig
det gällde att diskutera gemensam-
ma problem eller för att ha roligt med
dragspel och dans. Ungdomen hade lätt
för att tro sig själt. De hittade på
mycket själva. Sedan de moderna nö-
jena kom, har de blivit större och har

ACC. N:R M. 10495:16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sällan så roligt som förr. Det nya kan man säga börjades efter världskriget 1920 ungefär. Då upprättades de första anstaltliga dansbanaerna och folkets hus på landsbygden. De gick ungdomen dit, och bara "stod och hängde". De hade inte riktigt lämpo.

För många råkade man på den tiden även kortspelen, och det användes man sig flitigt av. Det var dock ett ackyldigt nöje, ty man spelade sällan med stora pengar. Men det var ett nöje med tiden.

Ett annat mycket nöje var romanläsningen. Man läste mycket romaner på den tiden (1870-1900). Det var Emilie-Flygare-Carlén, August Blach och Aug. Strindbergs m. fl. Romanser, som

lästes mest. Derutinnan läste man
litningar och sin tilliighet kalender som
utkom. Detta var i vanliga ordning.
Hos barnen och såvare länkade folk,
var det i så vanligt med böcker och
litningar. Deras barn gick i alltså
så mycket skola att de lärde sig att
läsa riktigt.

Böckerna var billiga att köpa (25-50 öre
stycket) men man kunde dem inte var-
andra, så att de fick läsa kanske
ibland över hela huset.

Gardiner.

Gardiner, sådana som man nu har i alla hus för Lönstien var vanliga på 1880-talet. Endast i de Lönstiens rummen hade man gardiner och de var värda hemmen av grovt tyg. Det begagnades endast s. k. trånggardiner, som gick över blott halva Lönstiet uppåt.

Från och med 900-talets ingång började man nästan allmänt ha gardiner för Lönstien men Lönstiens sådana har kommit först på Lönstien ad omkring 925-30.

Ystning.

På 1800-talet var det vanligt att man
yste humma i gårdarna till husbehov.

Härmed höll man på till fram på
1920-talet då mjölkerna mera allmänt
köjades. Sedan köper man istället.

När man yste på höstarna gick man
ofta till sammans i lag fram till gårdarna
och då var det kalas samt ofta även
spel och dans.